

Door Merijn Rengers en John Schoorl

Opmerkingen en onjuistheden volgens RVD

1) Wij zijn niet verantwoordelijk voor de citaten van anderen.

2) Wij zijn niet verantwoordelijk voor de aanpassingen die door anderen in deze tekst zijn aangebracht.

Kolonel der Mariniers buiten dienst J.A. Dijkstra had toch echt voor hetere vuren gestaan. Voordat hij algemeen beheerder van de Koninklijke Landgoederen werd, was hij betrokken bij de uitzending van mariniers naar oorlogsgebieden als Noord-Irak, Cambodja, Haïti en Bosnië.

Maar uit de correspondentie die hij namens de koninklijke familie voert met de gemeente Wassenaar over de gewenste sloop van drie boerderijen moet zijn: twee, wist hij inmiddels dat ook papier en procedures verraderlijke tegenstanders konden zijn. En daarover steekt Dijkstra zijn oplopende ergernis niet onder stoelen of banken.

Hij schreef op 18 juni 2010 aan de gemeente dat hij moet zijn: er nu 'al enige jaren (!)' met de gemeente onderhandelde, zonder dat die tot een oordeel kwam. Alsof hij met het gebruik van een uitroepteken aangaf dat het nu echt tijd was geworden om knopen door te hakken.

Want hoe lang wachten zijn opdrachtgevers nu al op ambtelijke toestemming om hun vastgoedplannen op het koninklijk landgoed De Horsten te realiseren? De opdrachtgevers hebben geen vastgoedplannen. Wel het streven een verliesgevend landgoed minimaal financieel breakeven te laten draaien om het als eenheid te bewaren voor de toekomst.

In ieder geval vanaf het moment dat prins Willem-Alexander samen met prinses Maxima in 2001 op bezoek (Dit is onjuist. Het Paar was niet in 2001 op bezoek bij de burgemeester) was bij de toenmalige Wassenaarse burgemeester Van den Muijsenberg, ter oriëntatie in hun nieuwe woonplaats. Tijdens dat gesprek gaven zij al aan dat er plannen waren voor 'het terrein' rond villa De Eikenhorst. Op die villa, middenin het landgoed De Horsten, hadden zij hun oog laten vallen.

Ze vertelden indertijd dat zij alle aanpassingen volgens de regels van de bestemmingsplan wilden doen, zonder dat er politiek rumoer van zou komen. De sloop van de boerderijen aan de achterzijde van De Eikenhorst kwam nog niet expliciet ter sprake. (Die waren toen bewoond en de toekomst van de boerderijen was überhaupt nog niet aan de orde, laat staan een noodzaak tot sloop.) In eerste instantie werd er vooral gesproken over aanpassingen aan de villa die de prins en prinses in juli 2003 zouden betrekken.

Dat werd anders toen Jan Hoekema burgemeester werd. Medio 2008, tijdens een bezoek aan een tentoonstelling in Wassenaar, schoot prins Willem-Alexander de nieuwe burgemeester aan. 'We moeten eens over De Horsten praten', zei de prins tegen Hoekema, en niet veel later zaten ze aan tafel, met kolonel Dijkstra aan de zijde van de prins. 'Op buitengewoon zakelijke wijze werd er gesproken over de boerderijen en de ruïnes en wat ze er mee aan moesten', aldus Hoekema.

Tijdens een vervolgggesprek een jaar later, met hetzelfde tweetal, werden tekeningen aan Hoekema getoond en werd geschetst hoe landgoed De Horsten 'een modern-dynamisch gebied' kon worden – zeker 'geen open luchtmuseum'. 'Dit waren dus de plannen, en het zou nog concreter worden', aldus de burgemeester. [Ter info: in februari 2008 is een voorstudie over mogelijke ontwikkelingen op het landgoed aan een gemeenteambtenaar aangeboden. Wellicht dat hier naar deze door een landschapsarchitect opgemaakte tekeningen wordt verwezen?](#)

Hoe concreet, bleek uit de brief die de kolonel deze zomer aan de gemeente Wassenaar schreef: er moesten [drie boerderijen onjuist: het betreft een aanvraag voor sloopvergunning voor twee boerderijen waarna op 18 juni 2010 een nadere toelichting op dat verzoek aan de gemeente is toegestuurd](#) worden gesloopt op het landgoed De Horsten, niet ver van villa De Eikenhorst. En tegen het voornemen van de gemeente om een [vierde boerderij onjuist: de derde boerderij \(Raaphorst 4\) is door het Cuypersgenootschap in de discussie betrokken en door de gemeente daarom tijdens de nu lopende procedure als gemeentelijk monument aangemerkt](#). Tegen de beslissing van de gemeente om Raaphorst 4 als gemeentelijk monument aan te wijzen is pro forma bezwaar aangetekend. Het Cuypersgenootschap heeft bezwaar aangetekend tegen het besluit van de gemeente om Eikenhorst 3 en Raaphorst 5 niet tot gemeentelijk monument aan te wijzen. in het gebied tot monument te verklaren, werd alvast 'pro forma' bezwaar gemaakt.

De aangevraagde sloopvergunningen en de bezwaren tegen de verklaring tot monument hadden alles te maken de koninklijke vastgoedplannen in het gebied. De aan Hoekema getoonde tekeningen maakten deel uit van 'een inpassingsplan' dat Dijkstra namens de koninklijke familie aan de gemeente had aangeboden.

Het Koninklijk Huis wil de boerderijen slopen om daar drie eengezinswoningen voor terug te bouwen.[is onjuist: er bestaan geen concrete bouwplannen](#). En niet zomaar eengezinswoningen, blijkt uit gemeentelijke documenten en uit een toelichting van de stichting Horst en Voorde, [die in opdracht van onder andere het Koninklijk Huis 'een masterplan' voor het gebied liet ontwikkelen](#). [Is onjuist: De Stichting Horst & Voorde is een samenwerkingsverband van de landgoederen Twickel, Duivenvoorde en 'de Horsten'](#). Gezamenlijk wordt gepoogd instandhouding van het groene gebied tussen Den Haag en Leiden te realiseren. Daarbij wordt ook aandacht geschonken aan de recreatieve mogelijkheden in het gebied. Derhalve is er geen sprake van een opdracht vanuit het Koninklijk Huis.

[Het gaat om drie 'eengezinswoningen' met elk een volume van ongeveer 2500 kubieke meter \(wat correspondeert met circa 850 vierkante meter vloeroppervlakte\), met mogelijkheden voor een zwembad en tennisbaan. Zulke grote woningen staan in de regio op dit moment nauwelijks in de verkoop. Maar vergelijkbare villa's - die net één maatje kleiner zijn - worden op dit moment voor tussen de vier en zeven miljoen euro te koop aangeboden.](#) Deze alinea is zeer speculatief. Er zijn immers geen concrete plannen. In makelaarstermen zijn het geen eengezinswoningen, maar kapitale villa's die de koninklijke familie wil ontwikkelen. [Voor de panden Raaphorst 5 en Eikenhorst 3 bestaan geen concrete bouwplannen.](#)

Over de achtergrond van de vastgoedplannen van de koninklijke familie was de kolonel tegenover de gemeente Wassenaar duidelijk: er moest geld worden verdiend door de

koninklijke eigenaren van De Horsten. Het landgoed vergde, aldus Dijkstra, de nodige 'investeringen en onderhoud'. 'Voortbestaan van ook dit landgoed is mede afhankelijk van de inkomsten zoals die verkregen zouden kunnen worden uit de realisatie van woonobjecten. **De kosten van de investeringen en het onderhoud worden bij lange na niet gedekt door de inkomsten. Het doel is niet om winst te maken.**

Volgens Adrienne Vriesendorp-Dutilh, voorzitter van de in Voorschoten gevestigde stichting Horst en Voorde waarin 3 landgoederen samenwerken, klopt het dat 'een nieuwe invulling' wordt gegeven aan de voormalige boerenbedrijven op het koninklijk landgoed De Horsten. 'Boerderijen maken plaats voor woningen. Dat gebeurt op alle landgoederen. Het worden eengezinswoningen genoemd, hoewel ze daar wellicht wat groot voor zijn, om aan te geven dat er straks een gezin in komt te wonen. Dat het in ieder geval geen appartementencomplexen worden. Dat willen we niet en dat mag in dat gebied ook helemaal niet.'

Vriesendorp stelt dat 'commerciële exploitatie van de woningen' essentieel is om de landgoederen levensvatbaar te houden. 'Er zijn geen inkomsten meer uit de landbouw, terwijl de kosten gewoon doorlopen. Woningen kunnen verhuurd worden, of verkocht. In dat laatste geval blijft de grond in eigendom van de eigenaar, en heeft die jaarlijks de inkomsten uit erfpacht. Plus natuurlijk de eventuele verkoopwinst.'

Kortom, er moet worden gesloopt om geld te verdienen, om het landgoed te onderhouden. En dat is opmerkelijk omdat de staat, waar het gaat om koninklijke landgoederen, jaarlijks een flinke bijdrage levert. **Het is onduidelijk om welke bijdrage het hier zou gaan. Wellicht gaat het om subsidies in het kader van de Natuurschoon wet of voor Agrarisch natuurbeheer. Maar die subsidies zijn er voor om landgoederen in stand te houden en zijn niet alleen voor Koninklijke landgoederen.**

De RVD laat weten dat **op dit moment jaarlijks verlies wordt geleden op de exploitatie van het landgoed de Horsten. Er wordt naar gestreefd om de Horsten duurzaam als eenheid te laten bestaan als uniek landgoed (samen met de andere landgoederen in Horst en Voorde). Daarvoor is ook een financieel gezondere exploitatie noodzakelijk. De eigenaar van het landgoed de Horsten wil geen winst maken. Het volledige onderhoud van het landgoed, inclusief De Eikenhorst, wordt privé betaald, met uitzondering van de kosten voor beveiliging (zoals de behuizing van de DKDB, de Koninklijke Marechaussee en het hek om De Eikenhorst) die door het Rijk worden gedragen.**

De Horsten is privé-eigendom van koningin Beatrix, die het geërfd heeft van prinses Juliana. Twee boerderijen op het landgoed zijn van prinses Margriet. Het initiatief voor de vastgoedplannen lag bij prins Willem-Alexander, die de villabouw aankaartte bij de burgemeester van Wassenaar.

Op dat moment, in 2008, lag het voor de hand dat de prins ook de koninklijke vastgoedportefeuille eens tegen het licht zou houden. Ooit zou hij koning worden, en dan moest het onroerend goed op orde zijn. **Suggestief. In 2008 kwamen twee boerderijen op de Horsten leeg te staan waar wat mee moest gebeuren. Leegstand (en vervolgens verval) van de boerderijen was geen duurzame optie.**

Zijn bemoeienis beperkte zich niet tot de eigen Wassenaarse achtertuin. In Mozambique, op het ongerepte schiereiland Machangulo, wilde hij – privé- een vakantievilla laten bouwen. Hij tekende in 2007 in voor vier percelen.

Die zou hij bewonen, maar ook kunnen verhuren, en hij zou verdienen aan exploitatie, bonusaandelen en dividend. Niet juist. Er was daar niets te verhuren en de aandelen geven alleen het percentage aan waarvoor de houder meebetaalt in het jaarlijkse onderhoud van de gemeenschappelijke infrastructuur. Dat zijn kosten, geen inkomsten. Van bonusaandelen en dividend is geen sprake.

Eenzelfde plan bestond er in Argentinië, waar hij in 2008 samen met zijn vrouw twee bouwpercelen in een exclusief vakantiepark aanschafte, in Muelle de Piedra, in de buurt van het Argentijnse skigebied Bariloche. In diezelfde periode werd duidelijk dat het prinselijk paar voor circa 1 miljoen euro de nabijgelegen ranch La Estancia Pilpilcura hadden aangeschaft.

De combinatie vastgoed en koningshuis bleek echter minder gelukkig dan vooraf ingeschat. Na veel tumult over zijn Afrikaanse vakantiewoning, maakte de kroonprins vorig jaar bekend dat hij zijn belangen in het project van de hand zou doen, zodra de vakantievilla was afgebouwd. In Argentinië ontstond ophef over een justitieel onderzoek er is nog geen justitieel onderzoek, alleen een lokale journalist die dat eist naar de directeur van het vakantiepark Muelle de Piedra waar de prins zich had ingekocht. Ook hadden lokale politici zich de afgelopen jaren met succes verzet tegen de aanleg van een golfbaan in de ongerepte natuur rond dit resort voor de superrijken.

Bovenstaande alinea's staan los van de plannen voor Landgoed De Horsten en lijken slechts te dienen ter beschadiging van de Koninklijke Familie.

Ook met het ontvouwen van de Wassenaars (sloop)plannen blijkt de koninklijke familie in korte tijd een groeiende groep tegenstanders te hebben gemobiliseerd - lokaal maar nu ook regionaal en landelijk.

Na de lokale politiek, de plaatselijke commissie Welstand en Cultureel Erfgoed en de stichting Historisch Centrum Wassenaar, zijn er nu ook de Stichting Cuypersgenootschap en vooral de Bond Heemschut, Voorzover bekend is een bezwaarschrift ingediend door het Cuypersgenootschap; hierbij heeft zich de Bond Heemschut aangesloten. Dat geldt ook voor de Stichting Historisch Centrum Wassenaar. de grootste en oudste monumentenvereniging van Nederland, die zich tegen de vastgoedplannen hebben gekeerd. Koningin Beatrix, eigenaar van het landgoed De Horsten, is overigens ook beschermvrouwe van de Bond Heemschut.

Peter de Geus zegt namens de stichting Historisch Centrum Wassenaar: 'We zijn vóór behoud van de boerderijen. Slopen zou doodzonde zijn. Wij hebben niets tegen het koninklijk huis, maar wel tegen hun plannen.'

Bas Leijen van de plaatselijke oppositiepartij Wat Wassenaar Wil: 'Ook het Koninklijk Huis moet zich aan de regels en procedures houden. Het kan niet zo zijn dat zij even iets regelen met de gemeente, en dat de monumentenregels dan wijken.' (N.B. Tot op heden is dat ook met de grootst mogelijke zorgvuldigheid gebeurd. Er wordt niets "geregeld".)

Leijen is, samen met een aantal gemeenteraadsleden die niet met hun naam in de krant willen, vooral kritisch over de rol van de VVD-wethouder die over monumenten gaat. 'Sinds die er zit, kunnen er opeens dingen die in het verleden helemaal niet mogelijk waren', aldus Leijen. 'Iedereen die iets wil met vastgoed, weet hem te vinden. Het is moeilijk voor de gemeenteraad om dat allemaal te controleren.'

Leo Dubbelaar, namens de Stichting Cuypersgenootschap: 'Wij snappen best dat er niet meer in elke oude boerderij een boer past. En dat de eigenaar van landgoed andere wegen zoekt om geld te verdienen. Maar dat betekent toch niet dat je monumentale boerderijen gaat slopen om er zeer grote villa's voor terug te bouwen? Dat mag helemaal niet van de bestemmingsplannen, en is bovendien respectloos. Je kunt de oude boerderijen heel goed restaureren en er - met respect voor de omgeving en de geschiedenis - mensen laten wonen.'

R. Sorel, namens de Bond Heemschut:

Wie door het (openbare) (N.B. **Het betreft hier een privélandgoed, dat is opengesteld voor publiek, geen openbaar terrein**) landgoed De Horsten wandelt, komt al slingerend de boerderijen tegen waar het om gaat. Het zijn zogeheten 'wederopbouwboerderijen', gebouwd op de plaats van in de Tweede Wereldoorlog gebombardeerde en vernietigde boerderijen. (N.B. **Op de locatie Raaphorst 5 stond ook vóór WO II géén boerderij.**) De hoeves liggen verscholen tussen de bomen en de landerijen, op loopafstand van de villa van prins Willem-Alexander en van een strook beton die lokale bewoners kennen als de startbaan: de lanceringsplaats waar de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog V1 en V2-raketten richting Engeland afschoten. Om die reden voerden de geallieerde troepen in de laatste jaren van de oorlog zware bombardementen uit op De Horsten.

De monumentale status van de duizenden wederopbouwboerderijen, die in de periode kort na de Tweede Wereldoorlog overal in het land werden gebouwd, is in ontwikkeling, zegt Sophie Elpers die aan het Meertens Instituut onderzoek doet naar de boerderijen. Volgens haar zien steeds meer betrokkenen de cultuurhistorische waarde van de boerderijen en wordt op dit moment per gemeente bepaald of ze aangewezen worden als gemeentelijk monument.

In Wassenaar was men er aanvankelijk snel uit, toen het over de wederopbouwboerderijen in de gemeente ging. De commissie Welstand en Cultureel Erfgoed vond dat de boerderijen cultuurhistorisch van belang waren, gezien het feit dat die waren 'gebouwd in een voor de tijdsperiode kenmerkende sobere traditionalistische architectuur'. Voorts concludeerde de commissie dat het ging om 'typologische unieke exemplaren', 'markante vernieuwing', 'een uniek ensemble', 'unieke streekeigen exemplaren', van 'bovenregionaal belang' bovendien.

Eindoordeel: de boerderijen op landgoed De Horsten, de adressen Raaphorst 5 en 4 en Eikenhorst 3 en **5 is geen boerderij, maar een portierswoning**, moesten wat de commissie betreft op de gemeentelijke monumentenlijst. De sloopvergunningen van de koninklijke familie zouden alleen al om die reden geweigerd moeten worden. Daar kwam nog bij dat Eikenhorst 3 ook nog ligt op een sinds 1988 als Rijksmonument beschermde historische buitenplaats.

Kolonel Dijkstra zag hiermee de vastgoedplannen op De Horsten gevaar lopen, en schreef namens koningin Beatrix gepeperde **Er was sprake van de formele**

sloopvergunningaanvraag en de zienswijze zoals bij brief van 18 juni 2010 geformuleerd. Er zijn géén brieven verzonden buiten die hiervoor gangbare procedures die ook voor anderen gelden. brieven aan de gemeente. Over het bijzondere van die zogenaamde streekeigen, unieke Wassenaarse boerderijen, daar had hij zijn twijfels over. Verbouwing van de boerderijen was ook al geen optie. Bovendien was er sprake van 'verpaupering en instortingsgevaar' van beide objecten, en waren er 'onbevoegden' in de leegstaande boerderijen geweest om daar 'een vuurtje' te stoken.

De koningin kreeg bijval van het nieuwe college van B & W, waarin in de tussentijd onder meer een vastgoedminnende VVD-wethouder was aangeschoven die vond dat Wassenaar veel te veel gebouwen tot plaatselijk monument wilde promoveren.

In lijn met die gedachte (en met de brieven van het koninklijk huis) oordeelde het college deze zomer dat Eikenhorst 3 en Raaphorst 5 niet op de gemeentelijke monumentenlijst zouden komen. In het geval Raaphorst 4 kreeg de koninklijke familie ongelijk **er is geen sloopvergunningaanvraag gedaan voor Raaphorst 4**; deze nog in gebruik zijnde en bewoonde boerderij was wel de moeite van het behouden waard, en kreeg de status van gemeentemonument. Inmiddels is kolonel Dijkstra tegen deze beslissing in beroep gegaan.

En nu is er dus onrust in Wassenaar, rond de boerderijen, en zelfs (lokaal) politiek rumoer – net wat de prins niet wilde. Zo is er de hardnekkige (door de Rijksvoorlichtingsdienst naar het rijk der fabelen verwezen) roddel dat Jorge Zorreguietta, de vader van Maxima, straks een van eengezinswoningen zal betrekken.

'De onrust in Wassenaar is legitiem', zegt burgemeester Hoekema. 'Er is hier sprake van een democratisch precies. Dat hoort erbij als een inwoner een plan heeft. Dan kan er worden gereageerd. En dat is precies wat er nu gebeurt.'

'Het is jammer dat er discussie is ontstaan', meent Adrienne Vriesendorp van de Stichting Horst en Voorde.' Kijk, je kunt een monumentaal gebied onder een kaasstolp zetten en alle oude stenen beschermen. Maar je kunt ook zeggen: we moeten de landgoederen levend houden, en er nieuwe monumenten aan toevoegen. Ik verwacht dat er daar straks iets prachtigs zal verrijzen.'

Maar Leo Dubbelaar van het Cuypers Genootschap zegt geen behoefte te hebben aan 'nieuwe monumenten', ontwikkeld en bedacht door de familie Van Oranje. **(N.B. De familie van Oranje ontwikkelt en bedenkt geen nieuwe monumenten. Als de nieuwe eigenaren opstellen willen realiseren dan moeten zij zelf de benodigde vergunningen aanvragen.)**We verwachten dat het Koninklijke Huis tot voorschrijdend inzicht komt en de monumentale boerderijen **(N.B. de boerderijen hebben op dit moment geen monumentale status)** in stand houdt. Zo niet, dan gaan we procederen. We zullen er alles aan doen om dit tegen te houden. Het gaat om de geschiedenis van ons land. Dat moet het Koninklijk Huis toch wel iets zeggen.'